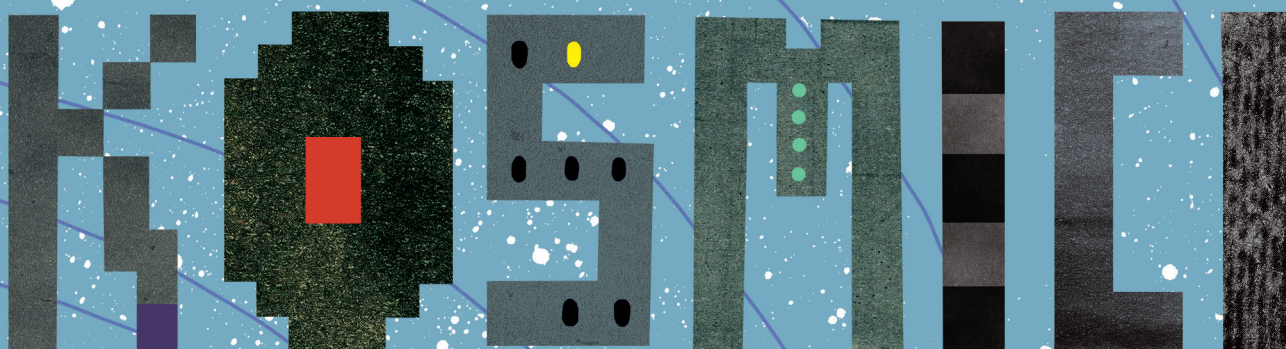

miejski
teatr

MINIATURA

konstelacja pomysłów

jak
omówić
spektakl?

burza
mózgów

6 myślowych
kapeluszy

mapa empatii

wady
zalet,
zalety
wad

mapa myśli

mood-
board

lapbook

metaplan

materiały dla nauczycieli do spektaklu *Kosmici*

**Marta
Jankowska**
nauczycielka,
jedna z liderek
programu
KREATYWNA
PEDAGOGIKA

Wyjście do teatru z uczniami to zawsze dobry pomysł. Co zrobić, by skorzystali na tym jak najwięcej? Przed spektaklem warto zadbać o wprowadzenie (np. wspólnie przejrzeć repertuar i wybrać spektakl, porozmawiać o tym, na co warto zwrócić uwagę – treść i forma, przypomnieć teatralny savoir-vivre).

By mieć pewność, że uczniowie będą uważnymi widzami, można rozdać im różne zadania już przed spektaklem. Poprosić, by konkretne osoby lub grupy osób zwróciły szczególną uwagę na wybrane elementy, np. na kostiumy, scenografię, muzykę, ruch sceniczny, oświetlenie, a także wybranych bohaterów, zastanowiły się nad tematami poruszonymi w spektaklu oraz jego przesłaniem.

Potem (koniecznie!), już po obejrzeniu sztuki, przejść do omówienia spektaklu. Przygotowując się do prowadzenia takich zajęć, warto wykorzystać pomocne pytania opracowane przez teatralne ekspertki Agnieszkę Grewling-Stolc i Agnieszkę Kochanowską w publikacji *Teatr i szkoła* (całą publikację zawierającą wiele materiałów pomocnych nauczycielom znajdziecie tutaj: https://issuu.com/teatrminiatura/docs/min-teatriskola-album-pr1-pojedync_62c511709c2277).

Rozmowa o spektaklu | pomocne pytania

Wstępne

- Jakie emocje czuliście podczas przedstawienia? Dlaczego takie?
- Jakie postaci wam się podobały? Czyimi losami najbardziej się przejęliście?
- Czy jakaś scena was poruszyła (zasmuciła, zdenerwowała, zaskoczyła, zachwyciła)?

Pytania związane z treścią spektaklu

- Czy w spektaklu łatwo określić dobre i złe postaci? Dlaczego postaci działały w ten sposób, jakie były ich motywacje? Co było w nich dobrego lub złego?
- Czy postaci zasłużyły na swój los w przedstawieniu? Dlaczego?
- Jakie emocje poruszał spektakl? Czy był komedią, czy tragedią? A może nazwaliście go jakoś inaczej? Dlaczego?
- O czym dla was był ten spektakl?
- Czy przedstawienie mogłoby się skończyć inaczej? Macie pomysł na nowe zakończenie?
- Jakie mogłyby być dalsze losy bohaterów spektaklu? Kim byliby za 10 lat? Co by robili?
- Gdybyście mogli zdecydować, czy zmienilibyście tytuł przedstawienia? Jeśli tak, to na jaki?

Jeśli spektakl jest adaptacją utworu, który uczniowie już znają:

- Czy tak sobie wyobrażaliście bohaterów, czy zupełnie inaczej? Co się wam zgadzało/nie zgadzało?

- Czy historia była opowiedziana podobnie jak w książce? Jakie były różnice? Jak myślicie, dlaczego w przedstawieniu było inaczej?
- Czy przedstawienie wywołało w was takie same emocje jak książka?
- O czym było przedstawienie – czy o tym samym co książka, czy przesłanie się czymś różniło? Jeśli tak, to co spowodowało te różnice? Dlaczego przedstawienie i książkę odebraliście inaczej?

Pytania związane z formą spektaklu

- Co zwróciło waszą uwagę w formie przedstawienia? Co wam się podobało, a co nie?
- Czy scenografia, kostiumy i lalki pasowały według was do treści przedstawienia? Pomagały wam zrozumieć przedstawienie czy przeszkadzały? A muzyka?
- Czy w scenografii były ukryte jakieś dodatkowe znaczenia? Czy dzięki jakimś elementom przedstawienia poza słowem zrozumieliście więcej?
- Czy to, jak bohaterowie poruszali się na scenie, miało według was jakieś znaczenie? Z czym wam się kojarzyło?
- Jak myślicie, dlaczego scenograf zastosował akurat takie rozwiązania?
- Czy zastosowanie lalek było dla was ciekawym rozwiązaniem? Czym według was różni się spektakl lalkowy od takiego, w którym grają tylko aktorzy?
- Czy oświetlenie w spektaklu grało ważną rolę? Przeszkadzało wam czy pomagało? Dlaczego?

Rozmowę można oczywiście urozmaicić, wykorzystując różnorodne metody, narzędzia, techniki, dzięki którym analiza spektaklu stanie się wyjątkową, twórczą przygodą.

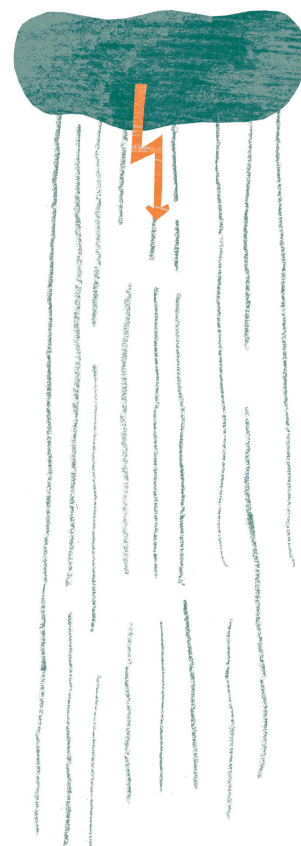
Burza mózgów

Ta metoda świetnie sprawdzi się na samym początku omawiania. Można wypisywać na tablicy wszystkie podane przez uczniów hasła wiążące się ze spektaklem. Burza mózgów dobrze sprawdzi się też przy analizie tylko wybranego aspektu, np. wyszukiwaniu tematów poruszonych w spektaklu.

Burza mózgów krok po kroku

Nauczyciel pisze na środku tablicy tytuł sztuki. Następnie prosi, by uczniowie podawali (w zależności od ustaleń) np. skojarzenia związane ze spektaklem albo jedynie tematy, jakie zostały w spektaklu poruszone. Zapisuje wszystkie odpowiedzi, które padną. Nie analizuje, nie wartościuje. Dopiero po skończeniu gromadzenia pomysłów, przychodzi czas na ich omówienie.

Przykładowe tematy z *Kosmitów*: różnorodność, ekologia, konflikt międzypokoleniowy, relacje, rola teatru (sztuki), empatia.

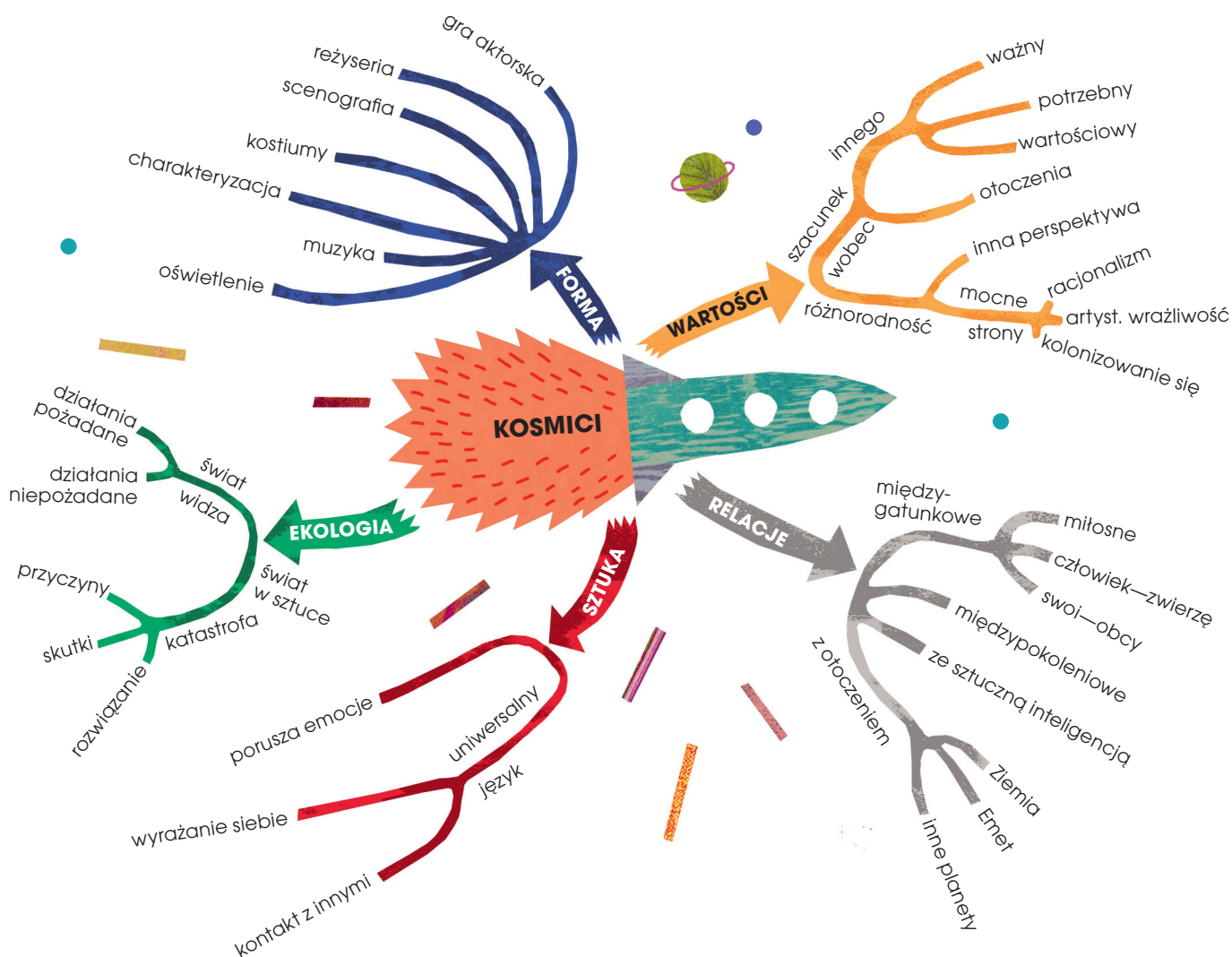

Mapa myśli

To narzędzie służące tworzeniu kreatywnych notatek, sprawdzające się zarówno przy analizie całości, jak i wybranych aspektów spektaklu.

Mapa myśli krok po kroku

Pośrodku kartki notuje się słowo-klucz, hasło (np. tytuł konkretnego spektaklu). Następnie szuka skojarzeń. Główne hasła zapisywane są na osobnych liniach, które rozchodzą się promieniście od centralnego słowa-klucza. Do skojarzeń głównych dopisywane są kolejne, jednocześnie dorysowywane zostają mniejsze linie do linii głównej. Tak powstaje „pajęczyna skojarzeń”. Ważne, by oprócz haseł rysować też proste ilustracje. Każda główna linia wraz z rozgałęzieniami ma inny kolor. Stosując tę metodę, można pracować z całą grupą, tworząc wspólną mapę myśli np. na tablicy. Można też zaproponować, by uczniowie pracowali w grupach, parach lub samodzielnie.

Sześć myślowych kapeluszy Edwarda de Bono

To narzędzie porządkujące analizę danego problemu. Każdy myślowy kapelusz* ma inny kolor, zaś kolory są metaforą odmiennych sposobów myślenia. Gdy ktoś zakłada kapelusz w ustalonym kolorze (dosłownie lub tylko w wyobraźni), ma zacząć myśleć w sposób odpowiadający danej barwie. I tak kolejno kolor biały to fakty, czerwony – emocje, czarny – pesymizm, żółty – optymizm, zielony – możliwości (twórczy, kreatywny pierwiastek), zaś niebieski to koordynator procesu. To narzędzie wspaniale posłuży podczas omówienia spektaklu. Metoda doskonale sprawdza się przy pracy w grupach.

Sześć myślowych kapeluszy - warianty

Każda grupa może reprezentować jeden kapelusz, w każdej grupie mogą być przedstawiciele każdego z kolorów kapeluszy, wszyscy w grupie mogą kolejno zakładać równocześnie dany kapelusz. W niebieskim kapeluszu bardzo do twarzy jest nauczycielowi – koordynatorowi.

Więcej o tej metodzie tu:

<https://kreatywnapedagogika.wordpress.com/2017/12/02/6-myslowych-kapeluszy-edwarda-de-bono/>

Moodboard (dosłownie tablica nastroju)

To narzędzie, z którego często korzystają projektanci mody czy osoby aranżujące wnętrza. Moodboard to kolaż skojarzeń na dany temat stworzony przy użyciu wycinków z gazet, zdjęć, haseł etc. To nic innego jak duża kartka z poprzyklejanymi elementami, zapisanymi słowami, cytatami, pełna kolorów i kształtów. Każdy moodboard jest inny – ta tablica inspiracji ma przedstawiać wizję autora. Może być on z powodzeniem wykorzystany w trakcie zajęć podczas omawiania obejrzanego spektaklu.

Więcej o zastosowaniu moodboardów w edukacji tu:

<https://kreatywnapedagogika.wordpress.com/2017/06/01/technika-moodboard-w-edukacji/>

Lapbook

To coś w rodzaju interaktywnej teczki, która ma tytuł oraz treść twórczo ukrytą w środku. To papierowy folder wypełniony faktami, obrazkami, rysunkami na dany temat. Wszystkie elementy pochowane są w kolorowych kopertach oraz rozkładanych

* Kapelusze można zrobić z papieru, uszyć lub zastąpić innymi przedmiotami w odpowiednich barwach (apaszki, koralami etc).

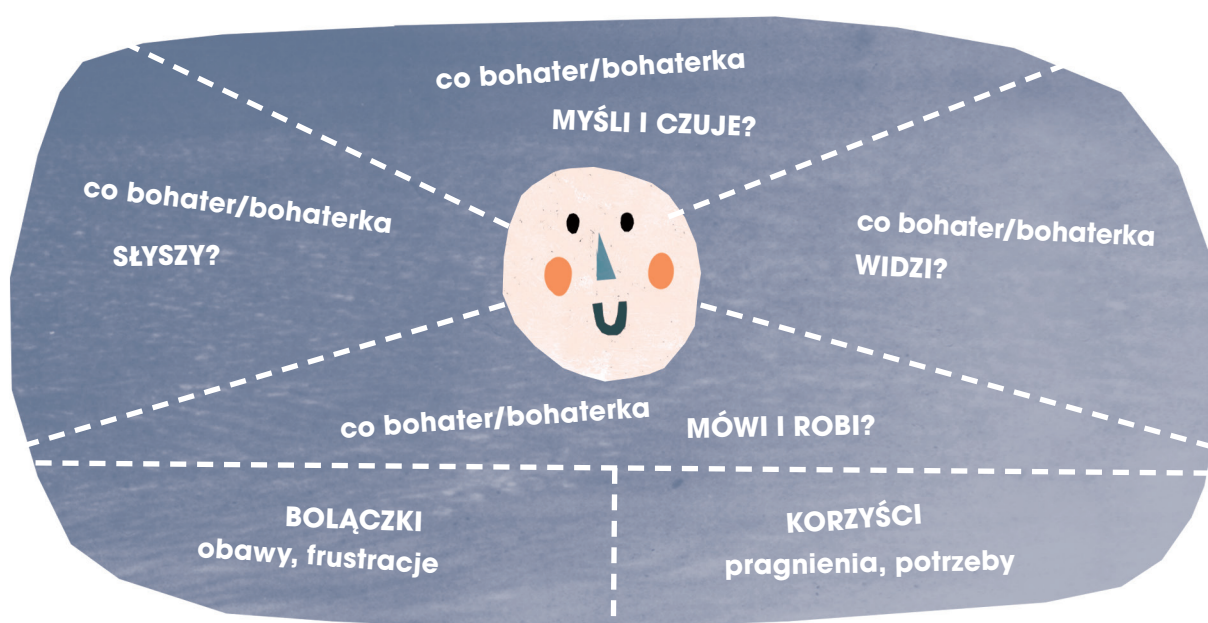
karteczkach o przeróżnych kształtach. Uczniowie uwielbiają je wymyślać, tworzyć, prezentować oraz oglądać. Przy lapbookach można pracować samodzielnie, w parach lub trójkach. To wspaniałe narzędzie, które warto wykorzystać podczas omawiania spektaklu. Można np. stworzyć lapbooki o konkretnej sztuce, ale także o tym, kto pracuje teatrze, o zasadach w nim obowiązujących, historii teatru etc.

Więcej o lapbookach tu:

<https://kreatywnapedagogika.wordpress.com/2017/02/28/lapbook-dla-kazdego/>

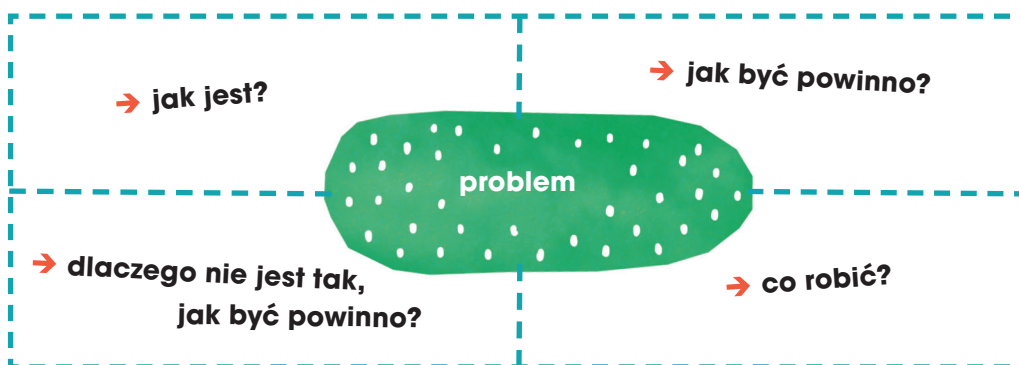
Mapa empatii

To technika, która doskonale sprawdzi się podczas rozmowy o bohaterach sztuki.

Metaplan

Świetnie sprawdzi się przy omawianiu zagadnień ekologicznych poruszonych w *Kosmitach*.

Wady zalet, zalety wad

To jedna z technik rozwijających twórcze myślenie. Z jej pomocą można spojrzeć na wiele zagadnień z zupełnie nowej perspektywy, wyrwać się ze schematycznego myślenia. Uczestnicy mają za zadanie wskazać jakąś wadę (problem/mankament), a potem dostrzec w niej coś pozytywnego. I odwrotnie – znaleźć wady we wskazanej zaletce.

Wybrane przykłady z *Kosmitów*:

a. ciągłe kolonizowanie się Tranerian

wada: przeszkadza załodze, wywołuje złość, niechęć...

zaleta: to dzięki temu Ziemia się odrodzi

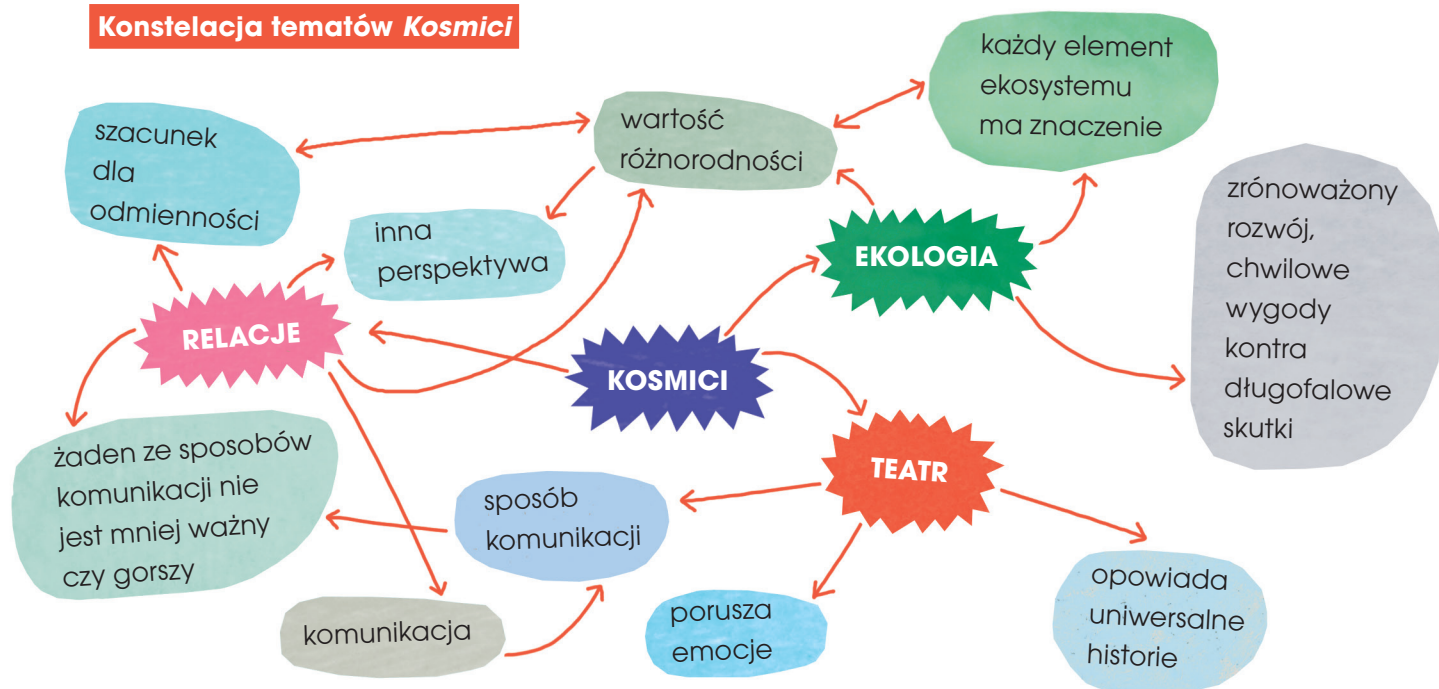
b. brak empatii Heiki

wada: trudności w budowaniu relacji, zrozumieniu innych

zaleta: jej chłodny racjonalizm pozwala na wnikliwą analizę sytuacji, znalezienie rozwiązania problemu – uratowanie Ziemi

Sposób omawiania spektaklu należy dobrać do grupy, z jaką pracujemy. Może warto rozważyć pomysł przekazania inicjatywy uczniom. Po wstępnej rozmowie pozwolić im wybrać sposób dalszej analizy. Nic nie stoi na przeszkodzie, by klasę podzielić na grupy – jedni będą tworzyć np. lapbooki, inni moodboardy, kolejni mapy myśli. Także obszary analiz możemy podzielić, w klasie znajdują się np. eksperci: od warstwy plastycznej spektaklu, muzyki i oświetlenia, poruszanych tematów, wybranych bohaterów oraz przesłania sztuki. Warto zadbać o twórczą przestrzeń do uczniowskich analiz, przemyśleń, refleksji. To kosmicznie ważne!

Konstelacja tematów *Kosmici*

Różnorodność jest najlepsza!

z **Marią Wojtyzko**,
autorką sztuki *Kosmici*,
rozmawia
Sandra Szware

Na rozgrzewkę: jaka jest historia tekstu *Kosmici*? Czy to pomysł, który chodził ci po głowie od dawna, czy może powstał pod wpływem jakiegoś impulsu?

Historia tego tekstu jest bardzo długa. Początkowo chciałam napisać zupełnie inną sztukę i w związku z tym dokumentowałam kulturę Romów. To fascynujący temat, ale niestety nie udało mi się go przekuć na tekst dramatyczny. Po kilku miesiącach uznałam, że trudno, muszę „potrzęsnać szachownicą” i zacząć od nowa. Trochę już zestresowana zapytałam Jakuba [Krofty, reżysera spektaklu *Kosmici*], czy jest jakiś temat, którym on chciałby się zająć. Kuba miał gotową odpowiedź – „Golem”. Zaczęłam od nowa czytanie, od Meyrinka, przez Singera, po prace naukowe o Golemie i wariacjach na temat tej postaci. Skracając – podczas dokumentacji motywu Golema zrozumiałam, że najbardziej fascynujące jest pytanie o to, co jest ludzkie, a co nie jest. O granice człowieczeństwa po prostu. A stąd już blisko do kosmosu i zderzenia cywilizacji. Znowu zaczęłam „odrabiać pracę domową”, tym razem na temat fizyki, kosmosu i gatunku S-F. Dowiedziałam się mnóstwa nowych rzeczy.

No właśnie, akcja sztuki dzieje się w na statku kosmicznym. Jaki jest twój stosunek do gatunku science-fiction?

Wychowałam się na starych częściach *Gwiezdnych wojen*, teraz przerabiam wiele filmów z moim jedenastoletnim synem. Uwielbiam komiksy, uniwersum Marvela, DC, po prostu bardzo lubię wszystkie historie, które nie są rodzajowe. Nie przepadam za kinem czy teatrem „realistycznym”. Przecież po to opowiadamy sobie różne historie, żeby było fantastycznie, a nie tak jak w prawdziwym życiu. Film, teatr, literatura powinny być przestrzenią wyobraźni, snów.

Jak myślisz, co tego rodzaju stylizacja może zaoferować młodym widzom teatralnym? I teatrowi w ogóle?

Przyznam, że kiedy piszę, to nie zastanawiam się za bardzo nad widzami. Pierwsze, co mi przychodzi do głowy, to napisać tekst, którym Kuba się podekscytuje. Potem zawsze myślę o Matyldzie Kotlińskiej, naszej scenografce, i staram się wykombinować takie szaleństwa, żeby cieszyła się, wymyślając stronę plastyczną. Myślę jeszcze o aktorach i robię, co potrafię, żeby dobrze się bawili, grając sztukę. Wydaje mi się, że nasza wspólna metoda polega właśnie na tym, żeby ze sceny przekazywać energię naszej ekscytacji. A w tym przypadku to jest zabawa w kosmos, taki trochę low-tech, siermiężny.

Kosmici to tekst pełen nawiązań do popkultury. Na ile ważne są dla Ciebie tego rodzaju zabiegi w tekstach kierowanych do młodych odbiorców?

Szczerze, ja po prostu nie umiem inaczej. To nie jest wykalkulowane. Żyję w popkulturze, oddycham nią. Postanowiłam, że nie będę na siłę powstrzymywać tych skojarzeń. Z drugiej strony, jak wpada mi do głowy cytaty z Szekspira, albo Wyspiańskiego, to też go zapisuję.

...choć nie tylko do młodych odbiorców są kierowane. Czy zbudowanie przekazu „bez podziałów wiekowych” jest czymś, co celowo wkomponujesz w tekst?

Może to wynika z złych doświadczeń – jako dziecko szczerze nie znosiłam teatru dla dzieci. Za to, jak tylko rodzice wyszli z domu, to oglądałam na VHS filmy, których nie wolno mi było włączać. Głównie *Kabaret*, *Absolwenta*, jakieś takie, dosyć przypadkowo dobrane, pozycje. Po prostu już wtedy dotarło do mnie, że nie ma osobnej sztuki dla dzieci i dla dorosłych. Jest sztuka dobra albo zła. Wychodzę z założenia, że nawet jeżeli dzieciaki nie wszystko rozumieją, to nie szkodzi, trzeba równać do góry, a nie w dół. Myślę, że wielką krzywdą dla współczesnych dzieci jest to, że traktujemy je, jakby były głupsze, niż są. Mały człowiek ma ewolucyjnie wbudowaną skłonność do podążania za stadem. Naturalne jest dla niego, że dorośli, starsi wyznaczają kierunek, a on musi się do nich dostosować. Ale dzisiaj stado ciągle się zatrzymuje i pyta, czy mu nie zimno i czy by nie zjadł kanapeczki. Dla dzieci to bardzo dezorientujące.

Głównymi bohaterkami *Kosmitów* są trzy kobiety – matka, córka i babka – Pia, Heiki i Babcia. Ich relacja, momentami bardzo zabawna, momentami bardzo skomplikowana, stanowi oś tekstu.

Andrzej Wajda powiedział kiedyś, że żeby zrobić wybitny film, trzeba znaleźć „bohatera naszych czasów”. Dla mnie to są kobiety, a szczególnie samodzielne matki. Zawsze były, tylko świat nie był gotowy, żeby zobaczyć, że to są prawdziwe superbohaterki. Kiedy byłam nastolatką, moimi idolami byli pisarze, reżyserzy, nobliści. Po dwudziestu latach

od matury, jak spotykam matkę więcej niż dwójki dzieci, pracującą mamę, samodzielną mamę, to zastanawiam się, o co mi chodziło z tymi noblistami? Tomasz Mann zamykał się rano w pokoju, przez kilka godzin pisał, potem podawano mu obiad, potem szedł na spacer, ewentualnie wieczorem do teatru. Wystarczy prześledzić biografię jakiegokolwiek mężczyzny, który odniósł sukces, żeby zrozumieć, że prawie zawsze znajdzie się tam kobieta, która odwaliała czarną robotę. I teraz te kobiety też chcą odnosić sukcesy, a czarną robotę nadal muszą odwalać. Czy to nie fascynujące? Z dramaturgicznego punktu widzenia bohater, któremu jest ciężko, jest zawsze najbardziej interesujący.

To, co jest w *Kosmitach* intrygujące, to odwrócenie perspektywy - nie jest to bowiem historia opowiadana z punktu widzenia ludzi, ale innych inteligentnych istot żyjących w kosmosie. Ludzie, czyli - jak się później okazuje - mieszkańcy planety Gornon, pojawiają się w tej historii później, w kontekście... niezbyt pozytywnym?

Nie wiem, czy ten kontekst jest negatywny. Po prostu ludzie popsuli planetę, na której mieszkali. Ale to już wiemy. Perspektywa kosmiczna wydaje mi się tutaj naturalna. W obliczu katastrofy klimatycznej zaczynamy patrzeć w gwiazdy i zastanawiać się, czy tam jest dla nas jakaś przyszłość. Elon Musk zapowiada kolonizację Marsa. Nagle orientujemy się, że nie jesteśmy centrum wszechświata i że być może będziemy musieli zmienić nasze przyzwyczajenia, zrewidować hierarchię wartości. Gdyby istniały inne inteligentne formy życia, to co mogą o nas pomyśleć? I czy jest coś, co możemy im dać? Dużo rozmawialiśmy z Matyldą o strachu, jaki budzi w nas perspektywa katastrofy klimatycznej. Któregoś dnia pomyślałam „no, dobra, może nie trzeba się tak denerwować, w końcu to tylko jakaś mała planeta na końcu jednej galaktyki. Z perspektywy kosmosu nie ma żadnego znaczenia, czy ludzkość przetrwa”. A potem zaczęliśmy rozmawiać o tym, czego naprawdę byłoby nam żal, gdyby ludzie przestali istnieć. Polecam takie ćwiczenie.

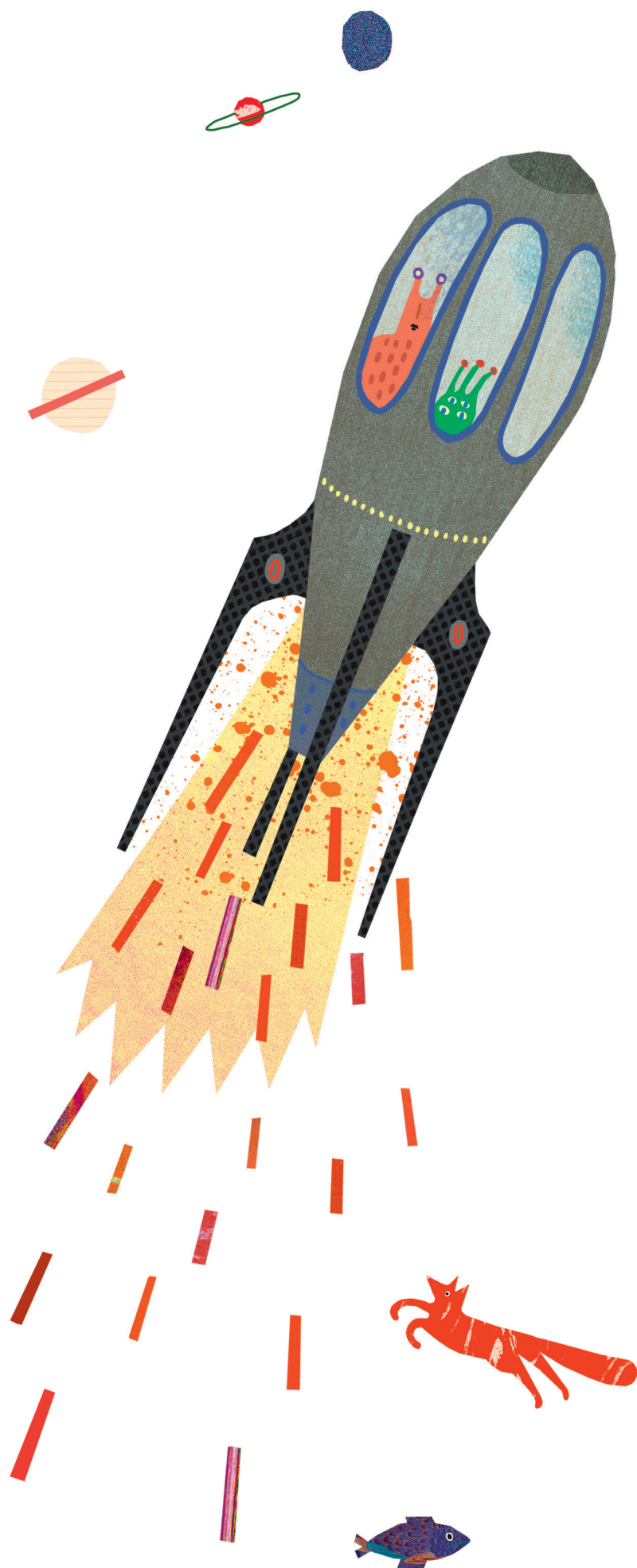
Okazuje się, że to, co mieszkańcy Ziemi traktowali jako pewnik - na przykład to, że zwierzęta nie mówią, nie mają uczuć - z perspektywy kosmicznej ukazuje się w zupełnie innym świetle. Punkt widzenia zmienia się wraz z punktem siedzenia?

Tak, oczywiście. Ze zwierzętami, tak jak do niedawna z dziećmi, a jeszcze przedtem z przedstawicielami innych kultur, mamy ten problem, że nie rozumiemy ich języka, komunikatów, które wysyłają. Słowo „Niemiec” pochodzi przecież od „niemowy”. A wiemy przecież, że Niemcy mówią i to całkiem do rzeczy. Naturalne jest to, że jak kogoś nie rozumiemy, to prędzej uznamy go za niemowę, albo głupiego, albo pozbawionego uczuć niż zadamy sobie trud nauczenia się jego języka. Ale to się zmienia na szczęście. Od kiedy zrozumiałam ten mechanizm, relacje z różnymi stworzeniami są dla mnie o wiele mniej frustrujące. Wystarczy pamiętać, że każda żywa istota postępuje sensownie i racjonalnie z jej punktu widzenia.

Katastrofa ekologiczna i wpływ ludzi na środowisko, w którym żyją, jest w ostatnich latach tematem nie bez powodu nośnym. Czy masz poczucie misji, żeby pewne wartości w tekstach dla dzieci przemycić?

To jest po prostu ciekawe, bo wszyscy zastanawiamy się, co z nami będzie. Co poszło nie tak? Oczywiście mam na ten temat swój, bardzo jasny, pogląd, ale myślę, że teatr nie jest medium, w którym powinno się prezentować jedynie słuszne poglądy, a już na pewno nie powinno się nikogo „edukować”. Istotą dramatu jest konflikt, czyli zderzenie równorzędnych racji, a nie pokazywanie sytuacji, w której jedna postać ma rację, a druga (albo publiczność) służy jej za worek bokserski. Ale z pewnością mój prywatny punkt widzenia wpływa na to, jaką historię opowiadam. Dzieci są tutaj szczególnym adresatem, bo to one mogą stać się ofiarami zmian klimatycznych. I wiedzą to. Jedyne, co chciałam, żeby mocno wybrzmiało w tej sztuce, to to, że nawet kompletna katastrofa to jeszcze nie koniec świata. To tylko koniec świata, jaki znamy. I ta konstatacja nie wynika z tego, że nie martwię się o los planety, tylko z wiary w to, że nie wolno się poddawać czarnowidztwu.

Tekst staje po stronie różnorodności - nasi bohaterowie mają zupełnie różne poglądy właściwie na wszystko - uczucia, związki, sposoby wychowania. Wynika to oczywiście z ich pochodzenia, stylu życia, ale pokazujesz, że ta różnorodność jest dobra, że jest potrzebna. Jak myślisz, na ile istotne jest pokazywanie różnych modeli postrzegania świata w teatrze dla dzieci?

Różnorodność jest najlepsza! I mówię to nie jako deklarację ideologiczną, ale dlatego, że wszystkie moje doświadczenia na to wskazują. Odnoszę wrażenie, że ludzie nienastawieni na rozwój, mało elastyczni bywają bardzo nieszczęśliwi. Dzięki poznaniu nowego modelu myślenia możemy przecież zrozumieć, że coś, co do tej pory uważaliśmy za wielki problem, w innym modelu jest tylko zabawną niedogodnością. Im więcej modeli znamy i umiemy wykorzystać, tym bardziej wolni i szczęśliwsi się stajemy.

Z jednej strony korzystasz z zabiegów znanych nam z popkultury, z drugiej nawiązujesz do bardzo aktualnych problemów współczesnego świata. Czy nazwałabyś swój tekst „zaangażowanym społecznie”? Czy tego rodzaju kryterium jest w ogóle dla Ciebie istotne?

Nie, nie jest istotne. Oddzielam aktywizm od sztuki, bo jak już wspomniałam, nie piszę po to, żeby kogoś pouczać, że nie ma racji. Opowiadam o świecie, który znam, zgodnie z moimi przekonaniami. Inna sprawa, że to, co mnie wydaje się normalne, czasem dla innych jest kontrowersyjne czy nawet prowokacyjne. Ale na to już nie poradzę.

Zakończenie *Kosmitów* jest jednym z moich ulubionych fragmentów tekstu – okazuje się, że Tranerianie – istoty, które wszystkich irytowały i były wyśmiewane przez innych mieszkańców kosmosu – okazują się jedynym ratunkiem dla przyszłego życia na Ziemi.

Ciekawe, że to zauważyłaś. Ja lubię ten finał, bo pewnie nie przyszedłby mi do głowy, gdyby nie moje hobby. Wiesz, co jest najważniejsze w akwarystyce? Wcale nie ryby. Bakterie. Akwarystyka jest zabawą w budowanie zamkniętego ekosystemu i całym tym ekosystemem kręca bakterie. Jeśli jest ich za mało, to ryby umrą. Wszechświat jest sensowny, każdy najmniejszy organizm ma w nim swoje miejsce i nie trzeba go lekceważyć. ●

Projekty kostiumów i masek do spektaklu
Kosmici autorstwa Matyldy Kotlińskiej

Kosmici a podstawa programowa

Poniżej znajdują się fragmenty podstawy programowej różnych przedmiotów, w które wpisuje się spektakl *Kosmici*.

W podstawie programowej czytamy, że „kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu (m.in.):

3. formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób;
11. kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość”.

I etap edukacyjny: klasy I–III

edukacja wczesnoszkolna

W zakresie celów kształcenia

III W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

2. Umiejętność nazywania poznanych wartości, oceny postępowania innych ludzi, odwoływania się w ocenie do przyjętych zasad i wartości;
3. potrzebę i umiejętność identyfikowania się z grupami społecznymi, które dziecko reprezentuje, nazywania tych grup i ich charakterystycznych cech;
4. umiejętność przyjmowania konsekwencji swojego postępowania.

VI W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

1. potrzebę i umiejętność samodzielnego, refleksyjnego, logicznego, krytycznego i twórczego myślenia;
6. umiejętność stawiania pytań, dostrzegania problemów, zbierania informacji potrzebnych do ich rozwiązania, planowania i organizacji działania, a także rozwiązywania problemów;
9. umiejętność rozumienia zależności pomiędzy składnikami środowiska przyrodniczego;
11. umiejętność uczestnictwa w kulturze oraz wyrażania swych spostrzeżeń i przeżyć za pomocą plastycznych, muzycznych i technicznych środków wyrazu, a także przy użyciu nowoczesnych technologii.

III Edukacja społeczna

1. Osiągnięcia w zakresie rozumienia środowiska społecznego. Uczeń:
 2. wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu;
 4. ocenia swoje postępowanie i innych osób, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność,

przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne, respektowane przez środowisko szkolne;

9. szanuje zwyczaje i tradycje różnych grup społecznych i narodów.

IV Edukacja przyrodnicza

1. Osiągnięcia w zakresie rozumienia środowiska przyrodniczego. Uczeń:
 7. chroni przyrodę.
3. Osiągnięcia w zakresie rozumienia przestrzeni geograficznej. Uczeń:
 7. przedstawia położenie Ziemi w Układzie Słonecznym.

V Edukacja plastyczna

1. Osiągnięcia w zakresie percepcji wizualnej, obserwacji i doświadczeń. Uczeń:
 1. wyróżnia w obrazach, ilustracjach, impresjach plastycznych, plakatach, na fotografiach:
 - a. kształty obiektów – nadaje im nazwę i znaczenie, podaje części składowe,
 - b. wielkości i proporcje, położenie obiektów i elementów złożonych, różnice i podobieństwa w wyglądzie tego samego przedmiotu w zależności od położenia i zmiany stanowiska osoby patrzącej na obiekt,
 - c. barwę, walor różnych barw, różnice walorowe w zakresie jednej barwy, fakturę.

VIII Edukacja muzyczna

1. Osiągnięcia w zakresie słuchania muzyki. Uczeń:
 1. słucha, poszukuje źródeł dźwięku i je identyfikuje;
 4. odróżnia dźwięki muzyki, np. wysokie – niskie, długie – krótkie, ciche – głośne, głosy ludzkie: sopran, bas; odróżnia i nazywa wybrane instrumenty muzyczne;
 6. rozróżnia na podstawie słuchanego utworu muzykę: smutną, wesołą, skoczną, marszową itp.;
 7. słucha w skupieniu krótkich utworów muzycznych.

XIII Etyka

1. Osiągnięcia w zakresie rozumienia podstawowych zasad i pojęć etyki. Uczeń:
 1. ma świadomość, że jako człowiek posiada swoją niezbywalną godność oraz że wszystkie inne osoby posiadają taką godność;
 2. odkrywa wolność jako wartość przypisaną osobie, także osobie w jego wieku;
 3. dostrzega, że granice jego wolności wytycza godność i dobro innych osób, np. z kręgu rodziny, klasy, rówieśników;

4. odkrywa, że jego wybór rodzi konsekwencje, które dotyczą jego samego;
5. dostrzega, że każdy powinien brać odpowiedzialność za swoje wybory;
6. dostrzega, że lepiej poznaje siebie, bardziej się rozwija i czerpie szczęście w relacji z innymi osobami niż w samotności;
7. odkrywa, że współtworzy różne wspólnoty osób, np. rodzinę, klasę, państwo;
8. ma świadomość, że każdej osobie ludzkiej, także jemu, należy się szacunek, że szacunkiem należy obdarzać także wspólnoty osób – rodzinę, klasę, naród (ojczyznę), w tym wspólnotę religijną – a także symbole tych wspólnot;
9. określa, co jest dobre, a co jest złe, w otaczającym go świecie i w świecie poznawanych tekstów oraz podaje uzasadnienie swojego zdania;
10. odróżnia szczęście od doraźnie odczuwanej przyjemności i poznaje, że dobro jest źródłem szczęścia własnego oraz innych osób;
11. odkrywa, że wspólnota osób, której jest członkiem, ustanawia swoje zasady (normy) i oczekuje ich respektowania.

Język polski

Cele kształcenia - wymagania ogólne

I Kształcenie literackie i kulturowe

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.
7. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:
 3. określa temat i główną myśl tekstu;
 8. rozumie swoistość tekstów kultury przynależnych do: literatury, teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych;
 9. wyodrębnia elementy składające się na spektakl teatralny (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka); wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska, muzyka); wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego);
 11. odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia;
 13. świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

II Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

(IV–VI) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis, list, sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie,
(VII–VIII) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: recenzja, rozprawka, podanie, życiorys, CV, list motywacyjny, przemówienie, wywiad.

Zadaniem nauczyciela języka polskiego na II etapie edukacyjnym jest przede wszystkim:

1. wychowywanie świadomego odbiorcy i uczestnika kultury, szczególnie dzieł literackich;
6. rozwijanie umiejętności formułowania myśli, operowania bogatym słownictwem oraz wykorzystywania go do opisywania świata, oceniania postaw i zachowań ludzkich z zachowaniem zasad etyki i kultury języka.

Wiedza o społeczeństwie

Cele kształcenia - wymagania ogólne

III Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Uczeń:

4. przedstawia własne prawa i obowiązki;
5. powiększa treść własnej tożsamości lokalnej, regionalnej, etnicznej i obywatelskiej;
6. rozpoznaje przypadki łamania praw w swoim otoczeniu;
7. argumentuje zasadność postaw obywatelskich – m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji;
8. rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.

IV Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:

1. komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego, oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu;
2. rozpoznaje przypadki wymagające postaw asertywnych.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

I Społeczna natura człowieka. Uczeń:

1. uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; wyjaśnia znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontaktu, przynależności, uznania);
2. przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji – kształtowania swojego wizerunku;
3. wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę

nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści; przedstawia różne formy współpracy w grupie;

4. rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;
5. podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych;
6. uzasadnia, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz analizuje ich zalety i wady.

II Rodzina. Uczeń:

1. charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną; przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie; analizuje wartości ważne dla jego rodziny;
2. analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci; przedstawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie.

III Prawa człowieka. Uczeń:

1. uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;
2. wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Plastyka

Cele kształcenia - wymagania ogólne

I Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła. Uczeń:

1. wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wymykające się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów.

Muzyka

Cele kształcenia - wymagania ogólne

2. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania. Uczeń rozumie podstawowe pojęcia i terminy muzyczne niezbędne w praktyce wykonawczej, percepcji oraz prowadzeniu rozmów o muzyce, poszukiwaniu informacji i twórczym działaniu, dostrzegając przy tym wzajemne relacje między nimi.
3. Wiedza o kulturze muzycznej, narodowym i światowym dziedzictwie kulturowym. Uczeń interpretuje zjawiska związane z kulturą muzyczną, słucha muzyki, rozpoznaje, rozróżnia i omawia jej cechy, przedstawia własny stosunek.

I Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna

4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń:
 3. rozpoznaje i analizuje utwory muzyczne, określając ich elementy, nastroj i charakter, formułuje wypowiedzi, stosując pojęcia charakterystyczne dla języka muzycznego;
 4. przedstawia słuchaną muzykę za pomocą środków pozamuzycznych (łączy muzykę z innymi obszarami wiedzy):
 - c) werbalizuje emocje i odczucia,
 - d) opisuje słowami cechy i charakter słuchanych utworów.

II Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania

1. Uczeń zna, rozumie i wykorzystuje w praktyce:
 1. podstawowe pojęcia i terminy muzyczne (pięciolinia, klucz, nuta, pauza, wartość rytmiczna, dźwięk, gama, akord, akompaniament) oraz zależności między nimi;
4. Uczeń wykazuje się znajomością i dokonuje charakterystyki:
 1. muzyki ze względu na jej rodzaj (wokalna, instrumentalna, wokлно-instrumentalna, artystyczna, rozrywkowa, ludowa oraz do wyboru: sakralna, filmowa, teatralna i inne);
 2. stylów muzycznych (do wyboru: pop, rock, jazz, folk, rap, techno, disco, reggae i inne);
 3. form muzycznych: budowa okresowa, AB, ABA, ABA1, kanon, rondo, wariacje, pieśń, opera, balet, operetka, musical, koncert, symfonia;
 4. faktury muzycznej: homofoniczna, polifoniczna.

Przyroda

Cele kształcenia - wymagania ogólne

III Kształtowanie postaw - wychowanie

2. Dostrzeganie wielostronnej wartości przyrody w integralnym rozwoju człowieka.

3. Właściwe reagowanie na niebezpieczeństwa zagrażające życiu i zdrowiu.
4. Doskonalenie umiejętności dbałości o własne ciało, jak i najbliższe otoczenie.
5. Rozwijanie wrażliwości na wszelkie przejawy życia.
7. Przyjmowanie postaw współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego przez (...):
 5. świadome działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony przyrody.

Biologia

Wstęp

Nauczanie biologii w szkole podstawowej ma na celu rozwijanie u uczniów chęci poznawania świata, kształtowanie u nich właściwej postawy wobec przyrody i środowiska. Człowiek jako integralna część tego świata powinien poznać podstawy jego funkcjonowania. O tym traktują treści dotyczące różnorodności biologicznej i środowiska przyrodniczego, a także ich ochrony. (...)

Cele kształcenia - wymagania ogólne

VI Postawa wobec przyrody i środowiska. Uczeń:

1. uzasadnia konieczność ochrony przyrody;
2. prezentuje postawę szacunku wobec siebie i wszystkich istot żywych;
3. opisuje i prezentuje postawę i zachowania człowieka odpowiedzialnie korzystającego z dóbr przyrody.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

VII Ekologia i ochrona środowiska. Uczeń:

1. wskazuje żywe i nieożywione elementy ekosystemu oraz wykazuje, że są one powiązane różnorodnymi zależnościami;
7. analizuje zakresy tolerancji organizmu na wybrane czynniki środowiska (temperatura, wilgotność, stężenie dwutlenku siarki w powietrzu);
9. przedstawia odnawialne i nieodnawialne zasoby przyrody oraz propozycje racjonalnego gospodarowania tymi zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

VIII Zagrożenia różnorodności biologicznej. Uczeń:

1. przedstawia istotę różnorodności biologicznej;
2. podaje przykłady gospodarczego użytkowania ekosystemów;
3. analizuje wpływ człowieka na różnorodność biologiczną;
4. uzasadnia konieczność ochrony różnorodności biologicznej;
5. przedstawia formy ochrony przyrody w Polsce oraz uzasadnia konieczność ich stosowania dla zachowania gatunków i ekosystemów.

Wstęp

Zasadniczym i najogólniej sformułowanym celem etyki w szkole podstawowej jest budzenie i rozwijanie refleksyjności i wrażliwości aksjologicznej ucznia oraz kształtowanie postawy szacunku, otwartości, współdziałania i odpowiedzialności.

Cele kształcenia - wymagania ogólne**I Kształtowanie wrażliwości aksjologicznej i refleksyjności**

1. Rozwijanie percepcji i wyobraźni moralnej.
2. Rozwijanie empatii.
3. Klaryfikacja wartości.
4. Analizowanie doświadczeń moralnych.
5. Rozwijanie kultury logicznej i umiejętności kreatywnego myślenia.

II Kształtowanie postaw

1. Wspomaganie ucznia w interioryzowaniu wartości i norm moralnych.
2. Charakteryzowanie i kształtowanie postaw moralnych – w szczególności postawy szacunku wobec każdego człowieka.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe**I Elementy etyki ogólnej. Uczeń:**

1. zna, rozumie i stosuje pojęcia niezbędne do opisu przeżyć i działań moralnych:
 1. posługuje się pojęciami niezbędnymi do charakterystyki działania w aspekcie jego moralnej oceny: decyzja, czyn, sprawczość, konflikt, problem, podmiot działania (autor, sprawca), adresat działania, intencja działania, motyw działania, treść działania, skutek (konsekwencja), okoliczności działania,
 2. rozpoznaje i nazywa wybrane emocje oraz uczucia: radość, smutek, strach, wstręt, zdziwienie, gniew, akceptacja, duma, miłość, nienawiść, przyjemność, przykrość, poczucie szczęścia, poczucie wstydu, poczucie winy, zazdrość,
 3. posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych oraz przeżyć innych osób w kontekście różnych doświadczeń moralnych; wykorzystuje te pojęcia do charakteryzowania przeżyć, działań i postaw bohaterów powieści, opowiadań, filmów, spektakli teatralnych, gier komputerowych,
 4. zna i objaśnia podstawowe pojęcia związane z oceną moralną: dobro, zło, wartość, kryterium, zasada (norma, reguła), postawa, cnota, wada, obowiązek, sankcja, sumienie, wzór, autorytet, odpowiedzialność, prawo naturalne, prawo stanowione, godność, prawa człowieka, natura ludzka, prawda, szczęście,
 5. zna i posługuje się głównymi kategoriami deontycznymi: działania nakazane, zakazane, dozwolone, nadobowiązkowe (supererogacyjne),

6. wykorzystuje pojęcia dyskursu etycznego do analizowania przeżyć, działań i postaw bohaterów powieści, opowiadań, filmów, spektakli teatralnych, gier komputerowych;
2. wyjaśnia różnicę między dobrem (złem) moralnym a dobrem (złem) pozamoralnym;
3. odróżnia wypowiedzi o faktach od wypowiedzi o wartościach i powinnościach;
4. analizuje klasyczne pytanie etyczne: „Jak należy (dobrze) żyć?”;
5. wyjaśnia różnice między dobrem godziwym, użytecznym i subiektywnie zadowalającym (przyjemnością) i podaje przykłady dóbr tego rodzaju;
6. wyjaśnia różnice między wartością autoteliczną a instrumentalną oraz podaje przykłady wartości tego rodzaju;
7. wyjaśnia różnice między etyką a moralnością oraz moralnością a obyczajowością, prawem i religią;
8. wymienia główne czynniki ograniczające świadomość i dobrowolność ludzkich działań;
9. wie, że racjonalna ocena moralna wymaga uświadomienia sobie kryterium, w świetle którego dokonuje się oceny moralnej; stosuje wybrane kryteria moralne do formułowania ocen moralnych;
10. wyjaśnia, czym jest zasada (norma, reguła) moralna i podaje przykłady zasad (norm, reguł) moralnych;
11. wyjaśnia genezę norm moralnych;
12. wyjaśnia, na czym polega uniwersalny charakter norm moralnych (roszczenie do uniwersalności);
13. wyjaśnia związek między dobrem (wartością), jakim jest życie, a normą moralną: „Nie należy zabijać”; wyjaśnia, co to znaczy, że życie jest dobrem fundamentalnym.

II Człowiek wobec innych ludzi. Uczeń:

1. podaje przykłady okazywania szacunku wobec rodziców, nauczycieli, koleżanek i kolegów oraz innych ludzi – dorosłych i dzieci;
2. uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek innym osobom;
4. wie, że w szczególny sposób należy okazywać szacunek i wyrozumiałość osobom starszym (seniorom), słabszym, potrzebującym pomocy;
5. wyjaśnia, czym jest miłość; charakteryzuje różne rodzaje miłości;
6. wyjaśnia, co to znaczy, że rodzina jest dobrem wspólnym:
 1. podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego rodziny,
 2. wie, że współcześnie funkcjonują różne modele małżeństwa i rodziny
 9. wie, że ludzie reprezentujący różne kultury mogą wyznawać różne wartości i przekonania moralne; wyjaśnia, czym jest wielokulturowość.

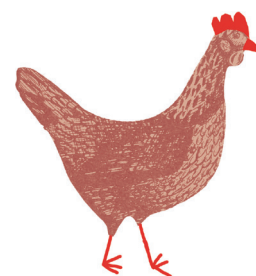
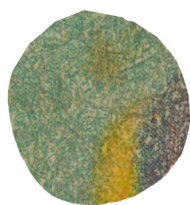
V Człowiek wobec przyrody. Uczeń:

1. wyjaśnia, co to znaczy, że przyroda jest dobrem (wartością);

2. dostrzeża wartość miejsc, w których żyje;
3. jest świadomy, że przyroda jest dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody;
4. podaje przykłady właściwego korzystania z dobrodziejstw przyrody;
5. wie, jak można chronić przyrodę, i angażuje się w działania na rzecz ochrony przyrody;
6. wyjaśnia ideę odpowiedzialności za przyszłe pokolenia oraz rekonstruuje argumentację z odpowiedzialności za przyszłe pokolenia;
7. wyjaśnia, dlaczego nie należy traktować zwierząt w okrutny sposób;
8. podaje przykłady właściwego traktowania zwierząt.

VII Wybrane problemy moralne (do wyboru). Uczeń:

1. identyfikuje i klasyfikuje wybrane problemy moralne ze względu na wyróżniony typ relacji: człowiek wobec innych ludzi, człowiek wobec siebie samego, człowiek wobec ludzkich wytworów, człowiek wobec przyrody, człowiek wobec Boga;
2. odwołując się do własnych doświadczeń lub doświadczeń innych osób (w tym także postaci literackich, filmowych, przedstawionych w sztuce) charakteryzuje przeżycia wybranych osób (postaci) uwikłanych w omawiany problem moralny;
3. precyzyjnie formułuje problem moralny i wyraża go w stosownym pytaniu;
4. analizuje wybrane problemy moralne wykorzystując kluczowe pojęcia dyskursu etycznego;
5. angażuje się w dyskusję na temat wybranych problemów moralnych.

www.teatrminiatura.pl